

Republika Srpska: Zamjena čvog rata u jeziku Bosnjaka Novog Schera kroz čuvanje
čvora primitivne čakavke zamjene čvotostog dijeng jeva, u govoru sasvim
Novog Schera ječala se i vrijednost sekundarnog jezika, mrtve, bilo nečega, mrtve
bilje, nečega.

Rezultat ječanja je primjerice bezrazgovornočetvrtog govoru nisu tečaj, ali je
tečaj mogao vjerovati u pogrešku istraživača, jer se i menje moglo u jeziku Novog Schera
čakavku jednako.

Dilemu sam razriješio kada sam prenosi jednu kopiju već objavljenog *Pozive*
na članak o čekićima i u kojem su među drugim ićiščeni da čekići su u
nem dobiti nesodan značaj u jeziku Hrvatskog naroda i bilo je da ih učimo učenici
gledajući ih u Španjolskom jevu, načinom koji je bio uobičajen u
prvotnoj ugovori, a u tom je "principu" Novog Schera objavljeno u svakodnevniku

ISMAIL PALIĆ

UDK 811.163.43*367

Filozofski fakultet, Sarajevo

UPOTREBA PRISVOJNIH ZAMJENICA KOREFERENCIJALNIH SA SUBJEKTOM

Pitanje upotrebe prisvojnih zamjenica kojima je koreferent subjekt jedno je od
složenijih u bosanskom jeziku. Iako mu je u našoj lingvističkoj literaturi posvećeno nekoliko
radova (Stevanović 1988¹, Vince 1977, Mihaljević 1990), ipak se ne može reći da je ono
dovoljno rasvijetljeno. U školskim gramatikama (Stanočić-Popović 1995:91, 94; Barić i dr.
1997:204 itd.), u odjeljku o zamjenicama, nailazimo samo na šture obavijesti o tome da se
pripadanje subjektu bilo kojeg roda ili broja iskazuje prisvojnom (ili povratno-prisvojnom)
zamjenicom *svoj*, ponegdje (Jahić i dr. 2000:247) uz napomenu da umjesto ovih ne valja
upotrebljavati prisvojne zamjenice s obilježjem pojedinih lica: *moj, tvoj, njegov* itd., iz čega
se, dakle, razumije da toga ipak ima. Gramatike, međutim, ne navode nikakve primjere,
smatrajući takvu upotrebu očigledno nestandardnom.

Iznimka je, svakako, Stevanović (1975:283-289), koji se, kako je već rečeno, i inače
više zanimalo za ovaj problem. Stevanović, na temelju značenjskoga kriterija, razlikuje
slučajeve u kojima je riječ *svoj* zamjenica od slučajeva u kojima je ta riječ pridjev.² Razmatrajući
zamjenicu *svoj*, on navodi nekoliko kategorija u kojima dolazi do kolebanja i preklapanja
upotrebe ove zamjenice s "odgovarajućim" prisvojnim zamjenicama s obilježjem pojedinih

¹ Riječ je zapravo o članku koji je prvi put objavljen u *Našem jeziku*, n.s., br. 2, 1950-51, pod naslovom "O upotrebi zamenice *svoj*". Taj je članak autor kasnije ponovo objavio u svojoj knjizi *Studije i rasprave o jeziku* (Univerzitetska riječ, Nikšić, 1988), pod naslovom "Značenja zamenice *svoj*".

² Ovo je razlikovanje, po momu mišljenju, načelno, sasvim opravdano. Ipak i sam autor priznaje da je nerijetko teško povući jasnou granicu između slučajeva u kojima je *svoj* zamjenica i onih u kojima je ta riječ pridjev. To posebno vrijedi onda kad "pridjev" *svoj* znači "vlastiti", i kad je, objektivno, teško govoriti o bilo kakvom osjetnijem pomjeranju značenja, a onda i o promjeni kategorije ove riječi.

lica (*moj, tvoj* itd.). Upotrebu ovih zamjenica umjesto zamjenice *svoj* Stevanović u nekim slučajevima smatra opravdanom (pa i standardnom). Tako je po njegovu mišljenju opravданo upotrebljavati prisvojne zamjenice s obilježjem pojedinih lica onda: 1) kad se iz emocionalnih razloga želi naglasiti lice (npr.: *Ne, mi ćemo ići našim putem, iskoristićemo sve naše mogućnosti*³); 2) kad se gramatički subjekt ne poklapa u potpunosti sa stvarnim subjektom (npr.: *Šta smo imali od toga što smo prošle godine na završnom pregledu otkrili onoliko nedostataka u našoj nastavi*); 3) u pojedinim slučajevima nepodudaranja gramatičkog i semantičkog subjekta (npr. u se-pasivnim rečenicama: *Gomulka i Kriška se optužuju zbog njihovih desničarsko-nacionalističkih skretanja*) i 4) kad je subjekt radnje označene glagolskom imenicom u rečenici različit od subjekta radnje označene ličnim glagolskim oblikom, a zamjenica kojom se izriče prisvajanje subjektu ličnoga glagolskog oblika stoji u konstrukciji s glagolskom imenicom (npr.: *Mara nam je priovedala o Anikinoj brizi za njene ranjene drugove*).⁴

Osnovni predmet moga istraživanja u ovom radu, međutim, nisu ove i ovakve kategorije. Mene ovdje prije svega zanimaju slučajevi upotrebe prisvojnih zamjenica s gramatičkim subjektom kao koreferentom koje imaju obilježje pojedinih lica (*moj, tvoj* itd.), ali samo onda kad bi, prema onome što propisuje bosanska gramatička norma, trebalo očekivati isključivo prisvojnu zamjenicu za svako lice (*svoj*). A prisvojna zamjenica za svako lice očekuje se onda kad se ostvaruje odnos koreferencije sa subjektom, a zamjenicom se iskazuje da neki pojam pripada subjektu. Ovo pitanje smatram posebno značajnim zato što svakodnevna jezička praksa svjedoči o velikom stupnju nesigurnosti i kolebanja koji su prisutni kod govornika bosanskoga jezika čak i onda kad oni nastoje govoriti standardnim jezikom.⁵ Želio sam pokušati sagledati stvarne razmjere ove pojave i doći do iole pouzdanih zaključaka zašto je to tako.

Okosnicu ovog istraživanja činila je anketa provedena među studentima Filozofskoga fakulteta u Sarajevu. Anketirano je ukupno 119 studenata s različitim odsjeka.⁶

³ Primjeri su Stevanovićevi.

⁴ Nije mi ovdje namjera razmatrati navedene Stevanovićeve kategorije. Ipak, mora se kazati da on nije jasno izdvojio treće lice, u kojemu je neprihvatljivo ono što u drugim licima možda i može biti prihvatljivo (najbolji je dokaz tome njegov primjer u trećoj kategoriji, gdje *njihovih* i /prepostavljeni/ *svojih* različito znače). Osim toga, pada u oči da sve njegove kategorije nisu iste vrste: u drugoj, a pogotovo u četvrtoj kategoriji ne dolazi u obzir upotreba prisvojne zamjenice *svoj*, i to iz značenjskih razloga, dok u prvoj i trećoj kategoriji, ukoliko nije riječ o trećem licu, značenjskih zapreka nema. Ovom bi još trebalo dodati i to da se ne čini baš uvjerljivim tumačenje po kojemu zamjenice *moj, tvoj...* imaju jači emocionalni naboj od zamjenice *svoj* (ne znam kako bi se emocionalnije reklo: *Čuo sam to svojim ušima! Gledaj svojim očima! Svoj ćemo život za to dati!*).

⁵ Treba, svakako, naglasiti da se ovakva kolebanja ne tiču samo savremenog jezika; ona se bilježe i u jezičkim spomenicima. Evo nekoliko primjera iz bosanskih srednjovjekovnih natpisa: *Za moga života / komu god služih – / služih mu pravo* (83). – *S mojom drugovah družinom* (85). – *I u tom mom dobru / dođe smrt u vrijeme života – / dom moj ožalostih!* (91) (*Bošnjačka epigrafika, Preporod, Sarajevo, 1999*).

⁶ Četrdeset ispitanika čine studenti stranih jezika. Oni su svjesno uključeni kako bi se provjerile tvrdnje koje se često mogu čuti o tome da do sužavanja opsegom upotrebe prisvojne zamjenice za svako lice dolazi dobrim dijelom i pod utjecajem stranih jezika. Ovo istraživanje takav stav nije moglo potvrditi. Štaviše, od pet ispitanika koji su u svakoj od ponuđene 32 rečenice upotrijebili prisvojnu zamjenicu za svako lice četiri su studenta germanistike, a jedan bosanistike.

Anketni list sadržavao je 32 proste rečenice u kojima je ostvarena potrebna gramatička raznovrsnost. U svakoj od njih trebalo je upotrijebiti odgovarajuću prisvojnu zamjenicu koreferencijalnu sa subjektom. Kako bi se osigurala potpuna samostalnost u popunjavanju anketnoga lista, ispitanicima nisu nuđena nikakva moguća rješenja između kojih bi se oni trebali opredijeliti; od njih se jednostavno tražilo da upotrijebe odgovarajuću prisvojnu zamjenicu čiji je sadržaj opisan u zagradi uz pojam uz koji bi ona trebala stajati (npr.: *Ja poštujem _____ roditelje /koje imam/*). Na ovaj način dobijeno je ukupno 3808 odgovora, od čega je ispravnih 3643, što čini 95,6%. Neispravnim odgovorima smatrani su oni u kojima ispitanici nisu upotrijebili prisvojnu zamjenicu koja je koreferencijalna sa subjektom (usp., npr., odgovor: *Ti si sada moja sjenka /koju imaš/*). Međutim, ostao je problem trećeg lica, u kojemu se koreferencijalnost postiže jedino upotrebotom prisvojne zamjenice *svoj*. Ovaj problem u ovako zamišljenom istraživanju nije mogao biti razriješen na potpuno zadovoljavajući način, te su uzimani kao ispravni i odgovori u kojima su upotrijebljene prisvojne zamjenice s obilježjem trećeg lica (*njegov..., njihov...*). Zbog toga nije bilo moguće razlučiti slučajevе u kojima su ispitanici razumjeli da je prisvojna zamjenica koreferencijalna sa subjektom i unatoč tome upotrijebili zamjenice *njegov..., njihov...* (koji bi nama ovdje bili zanimljivi) od slučajeva u kojima to oni jednostavno nisu razumjeli, te su zbog toga upotrijebili prisvojne zamjenice s obilježjem trećeg lica (što bi onda značilo da su dali neispravne odgovore). Zbog svega toga zaključci izvedeni na temelju rezultata dobijenih za prisvojne zamjenice trećeg lica nemaju težinu kakvu imaju oni dobijeni za prisvojne zamjenice prvog i drugog lica. No kako je upotreba prisvojnih zamjenica u trećem licu u našem jeziku svakako jasno razgraničena značenjskim razlozima, koji teško da mogu izgubiti na svojoj važnosti, onda se tu ipak ne mogu očekivati znatnija pomjeranja.

Anketa pokazuje sljedeće rezultate:

Subjekt	svoj...	moj, tvoj...	svoj.../moj, tvoj...	Neispravan odgovor
ja	420 (70,6%)	147 (27,1%)	10 (1,7%)	18 (3,0%)
ti	568 (79,6%)	98 (13,7%)	4 (0,6%)	44 (6,1%)
Vi ⁷	79 (66,4%)	31 (26,1%)	6 (5,0%)	3 (2,5%)
on, ona, ono				
ili im. u jd.	560 (94,1%)	30 (5,0%)	1 (0,2%)	4 (0,7%)
mi	232 (39,0%)	328 (55,1%)	14 (2,4%)	21 (3,5%)
vi	283 (47,6%)	242 (40,7%)	24 (4,0%)	46 (7,7%)
oni, one, ona				
ili im. u mn.	403 (67,7%)	157 (26,4%)	4 (0,7%)	31 (5,2%)
UKUPNO	2545 (66,8%)	1033 (27,1%)	63 (1,7%)	167 (4,4%)

⁷ Odnosi se na obraćanje nekome iz poštovanja oblikom 2.l.mn.

Ukoliko bi se, iz već navedenih razloga, izostavili rezultati dobijeni za treće lice, odnosi bi bili ovakvi:

	svoj...	moj, tvoj...	svoj.../moj, tvoj...	Neispravan odgovor
UKUPNO	1582 (62,8%)	846 (33,6%)	58 (2,3%)	32 (1,3%)

U analizi će se, međutim, uzeti u obzir sva lica.

Dobijeni rezultati pokazuju da je upotreba prisvojne zamjenice za svako lice mnogo češća uz subjekte u jednini (čak 80,4%), dok se konkurentne prisvojne zamjenice s obilježjem pojedinih lica javljaju neuporedivo rjeđe, i to same u 15,1% slučajeva, a naporedo s prisvojnom zamjenicom za svako lice u 1,1% (neispravnih je 3,4% odgovora).

Uz ličnu zamjenicu *ja* kao subjekt najčešća je upotreba prisvojne zamjenice *moj* (68,9%) u rečenici: *Ove godine nisam posjetio prijateljicu mog brata*, a najrjeđa (2,5%) u rečenici: *Ja sam moj najveći protivnik*. Uz ličnu zamjenicu *ti* kao subjekt najčešća je upotreba prisvojne zamjenice *tvoj* (31,9%) u rečenici: *Još nisi upoznao rođake tvoje žene*, a najrjeđa (5,0%) u rečenici: *Zar se nisi pomirio sa tvojim kolegom?* Na koncu, uz lične zamjenice za treće lice jednine ili imenice u jednini u ulozi subjekta zanemariva je upotreba prisvojnih zamjenica *njegov*, *njegova*, *njegovo*, i to podjednako u svim ponuđenim odgovorima.

Uz subjekte u množini prisvojne zamjenice s obilježjem pojedinih lica javljaju se u 51,4% slučajeva, a konkurentne prisvojne zamjenice za svako lice u 40,7% (2,4% otpada na dvojaku upotrebu, dok je čak 5,5% neispravnih odgovora).

Uz ličnu zamjenicu *mi* kao subjekt najčešća je upotreba prisvojne zamjenice *naš* (82,4%) u rečenici: *Ništa nismo znali o mužu naše kćerke*, dok se ova zamjenica upadljivo najrjeđe (20,2%) upotrebljava u rečenici: *Mi nismo bili naši kritičari*. Uz ličnu zamjenicu *vi* kao subjekt najčešća je upotreba prisvojne zamjenice *vaš* (56,3%) u rečenici: *Prevarili ste zastupnika vaše banke*, dok je ona najrjeđa (20,2%) u rečenici: *Vi nikad niste mogli biti vaši branioci*. Uz lične zamjenice *mi* i *vi* kao subjekte prilično je visok i stupanj kolebanja.

Posebno je zanimljivo da se, rekao bih, u neočekivano visokom postotku (26,4%) susreću prisvojne zamjenice *njihov*, *njihova*, *njihovo* uz lične zamjenice 3. lica množine ili množinske oblike imenica u poziciji subjekta Neočekivanost, naravno, dolazi otuda što upotreba jednih ili drugih zamjenica dovodi do promjene značenja.⁸ U provedenoj anketi zamjenice *njihov*, *njihova*, *njihovo* koristile su se najčešće (46,2%) u rečenici: *Oni su postali njihovi ljubimci*, također često (35,3%) u rečenici: *Jedva su se osloboidle pratnica njihove direktorice*, a najrjeđe (10,9%) u rečenici: *Zar ne mogu na vrijeme završiti njihov posao?*

Nakon analize dobijenih rezultata mogu se, čini se, izvesti i stanoviti zaključci. Oni, naravno, ne smjeraju na to da budu općepričnjivi; ovdje je više riječ o tome da se njima – na temelju provedenog istraživanja – nastoji pobliže osvijetliti odnos konkurenčije prisvojne zamjenice za svako lice i prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica. Zaključiti se, dakle, može sljedeće:

⁸ Usp. rezultate dobijene za lične zamjenice 3. lica jednine ili imenice u jednini kao subjekte.

1. U slučaju koreferencije sa subjektom neuporedivo je češća upotreba prisvojne zamjenice za svako lice (*svoj*) nego upotreba prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica (*moj, tvoj...*). To posebno važi za jednину, i to zato što je u njoj koreferencijalnost uvijek potpuna.
2. Iako uz lične zamjenice u 3. licu i jednine i množine ili imenice kao subjekte postoji značenjska zapreka upotrebi prisvojnih zamjenica za 3. lice (*njegov..., njihov...*), ona je svakako mnogo istaknutija u jednini nego u množini.
3. Množinski oblici prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica (*naš, vaš*) skloniji su kombiniranju s koreferencijalnim subjektom nego jedninski (*moj, tvoj*). Štaviše, množinski oblici ovih zamjenica, ukupno uzev, primjetno pretež nad konkurentnom prisvojnom zamjenicom za svako lice (*svoj*). Zamjenice *naš, vaš* ponašaju se kao neobilježene jedinice prema zamjenici *svoj* kao obilježenoj. Naime, zamjenicama *naš, vaš* može se obilježiti i potpuna i djelimična koreferencijalnost, a zamjenicom *svoj* samo potpuna.
4. U gotovo podjednakom omjeru, češća je upotreba prisvojnih zamjenica za prvo lice (*moj i naš*) u odnosu na konkurentnu zamjenicu *svoj* nego upotreba odgovarajućih zamjenica za drugo lice. Usto, prisvojna zamjenica za prvo lice *naš* jedina je među zamjenicama ove vrste koja pretež nad konkurentnom prisvojnom zamjenicom za svako lice (*svoj*).
5. Najvažniji činioci koji utječu na konkurenčiju prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica i prisvojne zamjenice za svako lice jesu: položaj prisvojne zamjenice u odnosu na subjekt, njezina gramatička funkcija te gramatičko ustrojstvo cijele rečenice i njezin leksički sastav. Tako:
 - a) što je veća udaljenost prisvojne zamjenice od subjekta, raste vjerovatnoća upotrebe prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica;
 - b) ako je prisvojna zamjenica u ulozi leksičkog jezgra (dopune) imenskog predikata ili je u sastavu objektske sintagme, neuporedivo je češća upotreba zamjenice za svako lice (*svoj*); ako je prisvojna zamjenica u ulozi determinatora uz nekongruentni atribut (pogotovo ako on ima prisvojno značenje), onda je znatno češća upotreba zamjenica s obilježjem pojedinih lica (*moj, tvoj...*), a ona je također češća i onda kad prisvojna zamjenica stoji uz neki supstantiv u ulozi adverbijalne odredbe;
 - c) navođenje ličnih zamjenica u ulozi subjekta povećava vjerovatnoću upotrebe prisvojne zamjenice za svako lice; s druge strane, vjerovatnoću upotrebe prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica povećava upotreba neke imenice u kontaktnom položaju (u prepoziciji) s prisvojnom zamjenicom s kojom ona nije u istoj sintagmi.
6. Do širenja upotrebe prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica na račun prisvojne zamjenice za svako lice dolazi i iz čisto pragmatičkih (ili

pragmasemantičkih) razloga, a ne toliko iz stilskih. Budući da je interpretacija sadržaja prisvojne zamjenice za svako lice često otežana zbog toga što je subjekt slabije istaknut (iz bilo kojeg od već spomenutih razloga), govornik se, iz straha da njegova poruka neće biti interpretirana na pravi način, tj. da veza koreferencije neće biti jasno uočena, odlučuje za upotrebu prisvojne zamjenice s obilježjem pojedinog lica, koja je "efikasnije" sredstvo jer je semantički prozirnija, makar on ponekad i osjećao da je ona tu manje "prirodna". To je ustvari dobar primjer prevladavanja pragmatičkih zahtjeva nad gramatičkima, pogotovo kad nema semantičkih zapreka.⁹

Iz navedenih zaključaka može se, mislim, razumjeti koliko je problem koji smo ovdje istraživali složen. Upotreba prisvojnih zamjenica koje sa subjektom stope u odnosu koreferencije mora se, dakle, sagledavati kroz međusobni odnos brojnih činilaca, koji su vrlo često suprotstavljeni jedni drugima, pa je u tom slučaju neizvjesno koji će prevagnuti.

* * *

Nakon provedene ankete i njezine analize izvršio sam i jedno sasvim ograničeno "kontrolno" istraživanje. Želio sam provjeriti koliko su rezultati dobijeni istraživanjem svakodnevne jezičke prakse studentske populacije usporedivi s rezultatima do kojih bi se došlo istraživanjem nekih od – recimo to tako – "probranih" izvora za jezičku standardizaciju. Metodom slučajnog uzorka uzeo sam po pedeset stranica iz šest romana bosanskih pisaca¹⁰ (ukupno 300 stranica) i iz njih izdvojio sve primjere prisvojnih zamjenica koreferencijalnih sa subjektom. Evo do kakvih sam rezultata došao:

Subjekt	svoj...	moj, tvoj...
ja	70 (92,1%)	6 (7,9%)
ti	9 (100%)	0 (0%)
Vi	1 (100%)	0 (0%)
on, ona, ono		
ili im. u jd.	194 (100%)	0 (0%)
mi	10 (76,9%)	3 (23,1%)
vi	0 (0%)	1 (100%)
oni, one, ona ili im. u mn.	43 (100%)	0 (0%)
UKUPNO	327 (97,0%)	10 (3,0%)

⁹ Tako se, npr., i u ovom istraživanju pokazala osjetnom tendencija upotrebe prisvojne zamjenice *Vaš* umjesto *svoj* pri obraćanju nekomu iz poštovanja, jer se njome sugovorniku, za svaki slučaj, još jednom stavlja do znanja u kakvim se odnosima s njim nalazi govornik.

¹⁰ Riječ je o sljedećim piscima i njihovim djelima:

MST – M. Selimović, *Tvrđava*, Preporod, Sarajevo, 1997.

Ovi rezultati, naravno, teško mogu biti usporedivi s onim ranije dobijenim. Unatoč tome, međutim, tamo gdje je bilo više primjera (pa su i zaključci o tim kategorijama koliko-toliko pouzdaniji) mogu se ipak zapaziti neke sličnosti: prisvojna zamjenica *svoj* bolje se čuva u jednini nego u množini; najširu upotrebu od svih prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica ima zamjenica 1. lica množine *naš*. Isto tako, uočljive su i razlike: ne bilježi se upotreba prisvojne zamjenice za treće lice jednинe i množine (*njegov...*, *njihov...*).

S druge strane, ako se pažljivije razmotre primjeri upotrebe prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica koji su izdvojeni iz ovoga korpusa, vidjet će se da su oni uvjetovani uglavnom gore pobrojanim razlozima. Evo dva-tri primjera:

Vraćam svoju žudnju zamišljanjem da joj prilazim u osami i skidam dio po dio moje oskudne odjeće. (NIU, 57) – *Ništa ne tražim od žena za moje sinove, osim da budu rotkinje.* (NIU, 41) – *Kad je to okončano, augusta 1937, imao sam pedeset i sedam kilograma, na ovu moju visinu.* (AIP, 29)

Isto tako, ovim smo istraživanjem – mada je ono, naravno, bilo vrlo uskog obima – došli do još dva, čini se, moguća razloga širenja upotrebe prisvojnih zamjenica s obilježjem pojedinih lica na račun zamjenice *svoj*. Ove se zamjenice tako češće upotrebljavaju i onda kad je potrebno istaknuti odnos suprotnosti dviju prisvojnih zamjenica, kao u primjeru:

Vi, međutim, želite da se udaljite od nas, da odvojite vašu smrt od našeg života. (AIP, 32)

a njihova upotreba isto tako može biti uvjetovana strukturnom neraščlanjenošću složene rečenice, kao u primjeru:

Nemam potrebu da im predočavam razloge za moju oholost, koju ismijavaju. (NIU, 69)

gdje je sa subjektom osnovne klauze koreferencijalna prisvojna zamjenica *moj* u isto vrijeme determinator antecedenta odnosne zamjenice *koji* u poziciji objekta zavisne klauze; ovaj je drugi odnos bio izraženiji, što je utjecalo na to da bude izabrana prisvojna zamjenica *moj*, a ne *svoj*.

Na koncu treba kazati da ovo istraživanje nije zamišljeno niti je provedeno s ciljem isticanja bilo kakvih zahtjeva koji bi vodili ka korekciji standardnojezičke norme. O tome će svakako, kad/ako bude vrijeme, odlučivati normativci. Ja sam ovdje tek želio pokazati, barem u naznakama, kako u ovom pogledu stoe stvari u svakodnevnoj jezičkoj praksi studentske populacije, koja je po mnogo čemu reprezentativna, te dobijeni rezultati tako mogu imati i šire implikacije. Nadam se da sam u tome barem dijelom uspio.

AIP – A. Isaković, *Pobuna materije*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.

ZDŽP – Z. Džumhur, *Putopisi*, Preporod, Sarajevo, 1997.

NIU – N. Ibrišimović, *Ugursuz*, Preporod, Sarajevo, 1997.

DŽKI – Dž. Karahasan, *Istočni diwan*, Svjetlost, Sarajevo, 1991.

IHF – I. Horozović, *Filmofil*, Sejtarija, Sarajevo, 2000.

LITERATURA

- Barić i dr. 1997 – E. Barić, M. Lončarić i dr, *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb
- Jahić i dr. 2000 – Dž. Jahić, S. Halilović i I. Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica
- Mihaljević 1990 – M. Mihaljević, *Upotreba povratnopolosvojne zamjenice svoj u hrvatskom ili srpskom jeziku*, Wiener slavistisches Jahrbuch, 8, Wien, 145-156.
- Stanojčić-Popović 1995 – Ž. Stanojčić i Lj. Popović, *Gramatika srpskoga jezika*.
Udžbenik za I, II, III i IV razred srednje škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Stevanović 1975 – M. Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik I (gramatički sistemi i književnojezička norma)*, Naučna knjiga, Beograd
- Stevanović 1988 – M. Stevanović, *Studije i rasprave o jeziku*, Univerzitetska riječ, Nikšić
- Vince 1977 – Z. Vince, *O nekim pitanjima upotrebe zamjenice svoj*, Prilozi s 8. kongresa jugoslavenskih slavista, Zagreb, 163-181.

USAGE OF POSSESSIVE PRONOUNS WHICH ARE COREFERENTIAL WITH THE SUBJECT

Summary

In this supplement we undertook research on the use of possessive pronouns which are coreferential with the subject. We were interested in the relation of competition that holds between the possessive pronoun of each person (*svoj*) and possessive pronouns that carry the distinction of a particular person (*moj, tvoj...*) in everyday linguistic practice. The skeleton outline of our research was a poll carried out among students. The poll showed that the competition between these two kinds of pronouns is noticeable, especially with plural subjects. This research has also enabled us to draw conclusions at the end about the conditions which are favorable for the spread of possessive pronouns that carry the distinction of a particular person on account of the possessive pronoun of each person.